

Vlaamse Voedselstrategie moet sector perspectief geven

Waar moet het naartoe met de Vlaamse landbouw? Perspectief lijkt wel zoek. Nochtans heeft de burger sinds de coronapandemie en de oorlog in Oekraïne spreekwoordelijk de mond vol van voedsel en voedsel(on)zekerheid. Steden, gemeenten en provincies werken lokale voedselstrategieën uit. Europa heeft zijn Farm to Fork-strategie (van boer tot bord). De Verenigde Naties heeft als tweede duurzameontwikkelingsdoelstelling 'geen honger' tegen 2030. Vlaanderen kon niet achterblijven. De Voedselstrategie komt geen dag te vroeg. Zeker nu Vlaanderen ook andere katten te geselen heeft. Misschien leidt deze voedselstrategie wel tot meer beleidscoherentie. In een voedselstrategie komen immers verschillende beleidsdomeinen samen.

Jacques Van Outryve, senior writer / Illustraties: Joris Snaet

Van boer tot bord

Voedsel wordt geproduceerd in systemen die zorgen voor zekerheid. Voedselzekerheid is voor de mens het hoogste goed. Wat is voedselzekerheid? Volgens de Verenigde Naties is er voedselzeker-

heid wanneer elke persoon op elk moment fysisch en economisch toegang heeft tot voldoende, veilig en voedzaam voedsel om aan zijn dieetbehoeften te voldoen voor een actief en gezond leven. Hiervoor is voedselproductie of land-

bouw nodig, maar niet alleen. Voedsel is meer dan landbouw. Voedselsystemen omvatten alle actoren en processen die nodig zijn om tot voedselzekerheid te komen, van boer tot bord. Voedselsystemen kunnen bovendien zeer complex zijn. Zij zijn kwetsbaar, gevoelig voor turbulenties en ... zeer divers. Zij zijn immers specifiek aan hun context of omgeving. Voedselsystemen zijn historisch, sociaal, politiek, cultureel, ecologisch, economisch en maatschappelijk bepaald. Vandaar die diversiteit. Op voedselsystemen zit sleet. Zij zijn dan ook voortdurend in verandering omdat de context verandert. Veranderingen van voedselsystemen gebeuren doorgaans omzichtig en geruisloos, niet van vandaag op morgen. Kan het ook anders? Hoe is het met het Vlaams voedselsysteem gesteld? Trouwens, er is in Vlaan- ▶

Van de week

deren niet één voedselsysteem, er zijn er wel meerdere. Het typisch Vlaamse voedselsysteem is een Vlaamse mix van systemen. Er heerst in Vlaanderen een consensus dat het voedselsysteem verder moet verduurzamen. Terzelfdertijd woedt er een discussie over de stappen die nodig zijn voor die verdere verduurzaming. In deze context is een reflectie op het doel zinvol. De vragen die voorliggen zijn dan ook relatief eenvoudig. De antwoorden zijn daarentegen complex. Systeemuitdagingen als klimaatverandering, voedselverliezen, een eerlijk landbouwinkomen, voedselongelijkheid en gezonde voeding worden dan ook best op een keten-, sector- en discipline-overschrijdende manier benaderd en aangepakt. Het Vlaams regeerakkoord (2019-2024) stelde dan ook een debat over een geïntegreerd Vlaamse voedselstrategie in het vooruitzicht. Het resultaat is Go4Food. 'Go' staat voor actie, '4' voor de vier pijlers en 'Food' voor voedsel, de verbindende factor. In Vlaanderen hebben enkele steden en gemeenten, ook provincies, lokale voedselstrategieën uitgewerkt. Europa bracht in 2020 zijn Farm to Fork-strategie uit. Vlaanderen kon niet achterblijven. Wat is de meerwaarde van een strategie? Ze schept een kader voor beleid en actie, stelt een systematische aanpak centraal om leemtes, synergieën en onbedoelde of ongewenste neveneffecten aan te duiden, biedt structuur, experimenteerterruimte en ondersteuning aan

een veranderingsproces voor de lange termijn en geeft richting aan engagementen om door samenwerking ons voedselsysteem te verbeteren.

Vier pijlers

De strategie is inclusief en wordt ketenbreed aanvaard want ze is opgesteld in overleg met een voedselcoalitie waarin alle betrokkenen, van boer tot bord, zitting hebben en wordt geschraagd door experts en geselecteerde voedselveranderaars die het veranderingsproces zichtbaar moeten maken. De voedselstrategie is opgebouwd rond vier pijlers, zijnde (1) 'gezonde en duurzame voeding voor iedereen', (2) 'voedselsysteem binnen ecologische grenzen', (3) 'voluit voor een veerkrachtige voedsel economie' en (4) 'voedsel verbindt van boer tot burger'.

Een veranderingsproces stelt de bestaande situatie en bestaande structuren in vraag en stimuleert opkomende initiatieven en praktijken, vandaar dat elke systeemverandering een kloppend hart nodig heeft. Er is gekozen voor een hart met drie kamers, zijnde (1) systemisch denken en handelen door het voedselsysteem als geheel te beschouwen, (2) leren veranderen want veranderen voelt vaak ongemakkelijk maar kan op termijn worden bijgestuurd op basis van voortschrijdend inzicht en (3) er zal over de

grenzen worden samengewerkt. Kennis en ervaring zullen internationaal worden gedeeld.

Onder de vier pijlers vallen negentien doelstellingen en talloze werkpaden. Denk bij de eerste pijler onder meer aan gezonde en duurzame voedingspatronen, aan voedselomgevingen waarin gezonde en duurzame keuze de gemakkelijkste keuzes zijn, aan bestrijding van voedselongelijkheid en aan meer voedselgeletterdheid van de burger. Met deze laatste wordt onder meer de versterking van de kennis over voeding in het duurzaamheidsverhaal bedoeld. In de tweede pijler gaat het om circulaire voedselsystemen, zorg voor de omgeving, bodem, biodiversiteit en dierenwelzijn, klimaatslimme voedselsystemen, vermindering van voedselverliezen en verduurzaming van de eiwitproductie- en consumptie. Veerkrachtige voedsel economie als derde pijler vereist een eerlijke vergoeding en correcte verdeling van kosten en risico's. Doelstellingen in deze pijler hebben dan ook betrekking op samenwerking en vertrouwen in de keten, wendbaarheid in een wereld vol verandering, bevordering van tewerkstelling, Vlaanderen culinair op de kaart zetten, eerlijke en duurzame handel. Pijler vier tot slot, wil mens, natuur en voedsel verbinden, de ware prijs van voedsel in rekening brengen en het vertrouwen van de burger in zijn voedsel verhogen.

Op korte termijn

Er werden elf voedseldeals of -afspraken gesloten met de partners in de keten, de zogenaamde Voedselcoalitie. Door deze afspraken moeten meerdere doelstellingen op korte termijn worden bereikt en/of leemtes opgevuld. Er valt immers geen tijd te verliezen. Deze afspraken zullen de komende maanden, naar verluidt, nog worden verfijnd en/of aangevuld. Onder die elf deals vinden we de uitbouw van Vlaanderen als innovatie landbouw- en voedselhub. Vlaams landbouwminister Jo Brouns sprak bij de voorstelling van

Vlaanderen als een Silicon Valley voor duurzame voedselproductie. Andere deals zijn samenwerking aan eerlijke prijsvorming en berekening van 'echte' of 'juiste' prijzen (lees: *true pricing*), structurele uitbouw van sociale distributieplatforms, aanmoediging van gezonde en duurzame voedselomgevingen, toegang van kinderen tot voldoende en duurzame voeding, hindernissen wegwerken voor gebruik van agro-ecologie in het Vlaams voedselsysteem, valorisatie van koolstoflandbouw in de agro-voedingssector door publieke-private samenwerking en beschikbaar maken van grond voor voedselproductie (lees: landbouwgrond).

Van woorden naar daden

De Vlaamse voedselstrategie is geen gedetailleerde blauwdruk voor de toekomst van het Vlaams voedselsysteem met bindende doelstellingen rond voedselproductie en -consumptie voor alle geledingen van de maatschappij zoals de Europese Farm to Fork-strategie. De Vlaamse strategie wil een gemeenschappelijk kader en toekomstperspectief bieden, het engagement van organisaties en beleidsmakers faciliteren en versterken om over beleidsdomeinen heen samen te werken en stappen in de goede richting te zetten. Verder gaat deze voedselstrategie niet of toch? Diane Schoonhoven was vele jaren adviseur Klimaat, Energie en Duurzaamheid op de Studiedienst van Boerenbond. Dit dossier blijft zij voor de organisatie verder opvolgen. Wij vragen haar of het niet bij woorden zal blijven? "Het klopt dat het niet bij woorden mag blijven. Maar bij de uitvoering van deze Vlaamse Voedselstrategie moeten de vier pijlers wel in evenwicht worden omgezet. Voor ons is pijler 3, met name 'volut voor een veerkrachtige voedsel-economie', erg belangrijk met daaronder doelstelling 15 met name het realiseren van een eerlijke prijsvorming voor primaire producenten. Deze doelstelling mag niet worden ondergesneeuwd!

Het realiseren hiervan is, wat ons betreft, eigenlijk een voorwaarde om ook verder te kunnen gaan met pijler 2, zijnde 'voedselsystemen binnen ecologische grenzen'. Het ecologische aspect van de Vlaamse Voedselstrategie kan niet los worden gezien van de economische aspecten. Zo niet vergroot de huidige systeemfout in ons voedselsysteem waarbij duurzaamheids-inspanningen worden gevraagd maar de zwakste schakel in de keten het gelag betaalt."

Wat zijn voor jou de kerngedachten?

Kun je er een tweetal opnoemen?

"In het Vlaamse voedselsysteem zijn duidelijk verbeteringen mogelijk waarbij landbouwbedrijven in de eerste plaats aan de prijsvorming denken. Door hieromtrent samen te werken met alle relevante partners in de keten kunnen wel degelijk stappen worden gezet. Ten tweede kan samenwerking rond voedselbeleid bijdragen aan een noodzakelijk beleidscoherentie. Vandaag werken beleidsbeslissingen in verschillende domeinen naast elkaar of werken ze elkaar tegen. En, laat mij er nog een derde gedachte aan toevoegen: een Vlaamse voedselstrategie kan zeker bijdragen aan de noodzakelijk verbinding tussen consument en producent van voedsel."

Het laatste woord over de Vlaamse Voedselstrategie is nog niet gezegd. De Voedseltop was geen eindpunt, maar werd een eerste mijlpaal genoemd in een traject naar een verdere verduurzaming van het voedselsysteem. Nu volgt de realisatie. De voedseldeals vormen een eerste aanzet tot actie. Daarnaast moet een goede borging en sturing worden opgezet zodat de strategie kan worden verankerd. Zijn nog bijkomende deals of afspraken nodig? Moeten sommige werkpaden verder worden uitgewerkt? Hoe zullen resultaten gemonitord en uiteindelijk geëvalueerd worden? Dat is werk dat, naar verluidt, in nauw overleg met de Voedselcoalitie zal worden uitgevoerd. Er is dus nog werk op de plank. ■

Diane Schoonhoven

diane.schoonhoven@boerenbond.be

Wat nu?

De organisatie heeft, zoals hier reeds eerder gezegd, de strategie mee vormgegeven. Boerenbond neemt als volwaardige partner en lid van de Voedselcoalitie verder deel aan het debat. De uitvoering van Vlaamse Voedselstrategie zal van nabij worden opgevolgd, besproken en geëvalueerd in de geledingen van de organisatie. De aandacht zal op de eerste plaats gaan naar de elf voedseldeals. We zullen vooral deze rond de eerlijke prijs nauwlettend in het oog houden. We zullen erover waken dat het niet enkel zal gaan over *true pricing* of de échte kostprijs van het voedsel – ook belangrijk! – maar vooral ook over eerlijke prijsvorming voor de primaire producent. Daarnaast zal worden gezocht naar opportuniteiten voor landbouwbedrijven in andere voedseldeals, zoals het wegwerken van hindernissen met betrekking tot stimulering van agro-ecologie en het valoriseren van koolstoflandbouw in de agro-voedingsketen via publiek-private samenwerking.

 lv.vlaanderen.be/beleid/go4food-vlaamse-voedselstrategie/voedselstrategie

“Een Vlaamse Voedselstrategie biedt ook kansen.”